

Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Філософія, 2(7), 10-18.
УДК 329+323.1/323.4
<https://doi.org/10.17721/2523-4064.2022/7-2/11>

Вячеслав Вілков, канд. філос. наук, доц., ст. наук співроб.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-3542-0756>
e-mail: tvvvilkof59@gmail.com

ДОКТРИНАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ КИТАЮ ЯК СИСТЕМА ІДЕЙНО-ТЕОРЕТИЧНИХ І ПОЛІТИКО-ІДЕОЛОГІЧНИХ ПРИПИСІВ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО КИТАЇЗОВАНОГО МАРКСИЗМУ

Розкрито ідейно-теоретичні, методологічні та політико-ідеологічні базові установки для адекватного аналізу специфіки сучасного китайського (китаїзованого) марксизму.

Шляхом конкретно-історичного й системного компаративного аналізу ідейних засад, базових соціально-філософських постулатів і політико-ідеологічних приписів програмних документів Комуністичної партії Радянського Союзу та Компартії Китаю охарактеризовано атрибутивні ознаки сучасного китайського марксизму (марксизму з китайською специфікою, китаїзованого марксизму) як найбільш ефективного у світовій історії варіанта корекції і модернізації аксіоматики марксистсько-ленінської теоретичної моделі суспільного розвитку, вдосконалення ідеології правлячої компартії для підвищення дієвості її внутрішньої і зовнішньої державної політики.

У межах такого дослідження особливу увагу приділено висвітленню сутності й особливостей радянської та китайської стратегії соціалістичного будівництва, розроблених для реалізації марксистського соціалістичного і комуністичного проєктів, а також розкриттю і науковому оціненню відмінностей між політичними доктринами КПРС і КПК у тлумаченні об'єктивної логіки (тривалості етапів, цілей і завдань фундаментальних економічних, соціальних, політичних і культурних перетворень) процесу побудови соціалізму високого ступеня розвитку ("розвиненого соціалізму") і подальшого прогресивного руху такого суспільства до фази комунізму.

Ключові слова: марксизм-ленінізм, китайський марксизм, китаїзований марксизм, КПРС, КПК, розвинений соціалізм, комунізм.

Вступ. За нашими оцінками, для підвищення ефективності аналізу загальних тенденцій і унікальності процесів розвитку марксистського вчення у реаліях політичних систем радянського типу насамперед треба розглядати й порівнювати між собою два його найвпливовіших різновиди, чи теоретичні моделі, на які в соціалістичних суспільствах було покладено й функції метанарацій.

Такими філософськими метапарадигмами й одночасно політико-ідеологічними доктринами стали радянський марксизм (марксизм-ленінізм) та китайський (китаїзований) марксизм.

Попередньо треба зазначити, що для адекватного й евристичного аналізу китайського (чи китаїзованого) марксизму можна, на нашу думку, виходити з припущення, що в подібних умовах, тобто в ситуації активного реформування економічних і політичних відносин (під час "хрущовської відлиги", а потім "горбачовської перебудови" в Радянському Союзі, а з іншого боку, фундаментальної соціально-економічної і політико-ідеологічної модернізації в КНР з кінця 1970-х, включаючи радикальні трансформації зовнішньополітичної стратегії її керівництва), у зв'язку з назрілою необхідністю вдосконалення марксистсько-ленінських доктрин правлячих у них компартій і переорієнтацією світоглядних цінностей мас із вузькокласових на загальнодемократичні (хоча і вкрай абстрактні), у суспільствах соціалістичного типу (попри відмінності їх політичної та духовної культури, традицій, ціннісних уподобань та ментальності) сформувалися аналогічні системні запити.

У підсумку такі запити на реформування марксизму або принаймні адаптацію його базових соціально- та політико-філософських постулатів до нових реалій та умов (які принципово відрізнялися від тих, що були в Європі наприкінці XIX – на початку XX століття, у СРСР в 1920-х – у першій половині XX століття, а в Китаї в 1950-х – 1970-х роках) закономірно актуалізував весь комплекс питань, що безпосередньо належать до ви-

значення специфіки побудови марксистської теоретичної моделі, яка попередньо була визнана зразком того з варіантів марксизму, що перетворився на метапарадигмальний в СРСР і КНР й виконував роль єдиного правильного науково-філософського й політико-ідеологічного стандарту як у соціально-філософській теорії, так і для партійних доктрин КПРС та КПК.

Методологія дослідження. Теоретико-методологічними основами дослідження стали структурно-функціональний, компаративний і дискурсивний підходи, метод контент-аналізу, приписи загальнонаукових принципів сцієнтизму та історизму, у єдиній аналітичній моделі, діалектичному синтезу яких найбільш ефективною, дієвою можна визнати сукупність установок порівняльного аналізу, який для концептуального дослідження генезису й специфіки китайського (китаїзованого) марксизму здатен виконувати функцію системотвірної.

А для адекватного розуміння специфіки сучасного марксизму в КНР необхідно враховувати насамперед те, що марксизм-ленінізм оголошено у Загальній Програмі Статуті КПК (прийнятий 19-м Всекитайським з'їздом КПК, 2017 рік) однією з ідейних й ідеологічних першооснов діяльності китайських комуністів. У цьому плані (з огляду на вирішальну роль у житті китайського суспільства й держави Компартії, її програмних документів) слід прийняти як аналітичну установку й систему координат базові програмні, доктринальні положення, що фактично виконують роль ідейно-теоретичних, політико-філософських й ідеологічних констант, відповідно – дослідницьких приписів.

Причому, на нашу думку, для точності й повноти оцінки базових ідей, установок та стратегічних завдань сучасного китайського варіанта марксизму, а також доктрини КПК більш оптимальним та евристичним підходом може бути не шлях історико-філософської інтерпретації, а переважно теоретичного осмислення першоджерел і порівняння їхніх ідей із постулатами відповідних документів КПРС, яка ще з часів приходу до влади

у радянській Компартії й державі М. С. Хрущова почала ідеологічну конфронтацію з Компартією Китаю. Ідеться насамперед про детальний аналіз положень Загальної програми, включеної до її Статуту (який, своєю чергою, частково продубльовано в останній редакції Конституції КНР 2018 року), бо в Програмі КПК, окрім концентрованого викладу суті сучасної – метапарадигмальної в КНР – марксистської суспільствознавчої теорії, сформульовано (як цілісну систему та через суто символічну прив'язку до двох найбільш значимих для китайського народу і його політичного керівництва дат історичних подій та їх знакових "столітніх ювілеїв" – 2019 і 2049 рр.) фундаментальні концептуальні й однозначні політико-ідеологічні оцінки *нинішнього* та *майбутнього* статусу соціалістичного Китаю, чітко визначено перспективи й напрями його розвитку на найближчі десятиліття.

Результати дослідження. Отже, *перше* уставне положення (*філософські, суспільно-політичні та політико-ідеологічні засади сучасного китайського, тобто китаїзованого марксизму*) констатує: **"Комуністична партія Китаю керується у своїй діяльності марксистом-ленінізмом** (виділено нами. – В. В.), але творчо доповненим "ідеями Мао Цзедуну, теорією Ден Сяопіна, важливими ідеями потрійного представництва, науковою концепцією розвитку, ідеями Сі Цзіньпіна про соціалізм із китайською специфікою нової епохи". При цьому в Статуті наголошується: **"Поєднавши основні положення марксизму-ленінізму з конкретно практикою китайської революції, китайські комуністи в особі свого головного представника, товариша Мао Цзедуну, створили ідеї Мао Цзедуну. Ідеї Мао Цзедуну як результат застосування та розвитку марксизму-ленінізму в Китаї є правильними, підтвердженими практикою теоретичними принципами й узагальненням досвіду китайської революції й будівництва, квінтесенцією колективного розуму Комуністичної партії Китаю** (виділено нами. – В. В.)" (Полный текст Устава КПК..., 2017).

Крім вищесказаного, як теоретично програмне до Статуту КПК включено додаткове роз'яснення взаємозв'язку марксистсько-ленінського вчення з новаторськими концепціями її колишніх і нинішніх лідерів. Вони також фіксують смислові рамки концепту *"китаїзація марксизму"*. **"Ідеї Сі Цзіньпіна про соціалізм із китайською специфікою нової епохи, – записано у програмних положеннях Статуту китайської Компартії, – є продовженням і розвитком марксизму-ленінізму, ідей Мао Цзедуну, теорії Ден Сяопіна, важливих ідей потрійного представництва** (сформульовані в доповіді Цзянь Цземіня, листопад 2002 р. – В. В.) **та наукової концепції розвитку** (викладена Ху Цзіньтао на XVIII Всекитайському з'їзді Комуністичної партії Китаю, листопад 2012 р. – В. В.), **новітнім досягненням китаїзації марксизму** (виділено нами. – В. В.)" (Там само).

Тут треба обов'язково підкреслити, що в *англійському перекладі Уставу КПК* (на відміну від його російськомовного варіанта, а також публікацій китайських авторів, що надруковані в РФ) *поняття "китаїзація марксизму", "китаїзований марксизм"* майже не використовуються. Натомість застосовується конструкт: *"adaptation of Marxism to the Chinese context"* (див.: Constitution of the Communist Party of China, 2017). Дослівно – *"адаптація марксизму до китайського контексту"*, тобто до реалій існування і розвитку китайського суспільства періоду 1940-х – 2010-х.

Другий уставний припис (*рубіжні етапи й фундаментальні соціально-економічні, політичні та духовно-*

культурні трансформації в Китаї за часів державного й політичного керівництва Мао Цзедуну) декларує: **"Керуючись ідеями Мао Цзедуну, Комуністична партія Китаю привела багатонаціональний народ країни... до перемоги в новодемократичній революції та створення Китайської Народної Республіки – держави демократичної диктатури народу.** Слідом за цим було успішно здійснено соціалістичні перетворення, **завершено перехід від нової демократії до соціалізму, створено основні системи соціалізму, набули розвитку соціалістична економіка, політика та культура** (виділено нами. – В. В.)" (Там само).

Нагадаємо, що в ленінській концепції і до, і після 1917 року обґрунтовувалася і проголошувалася безумовна необхідність встановлення *"диктатури пролетаріату"*. За Ленініним, його соратниками з РСДРП(б), сподвижниками й послідовниками в СРСР, диктатура пролетаріату є вищою формою демократії, без її встановлення перемога соціалістичної революції та забезпечення процесу соціалістичного будівництва неможливі. Ідею про те, що тільки *"диктатура пролетаріату"*, а не якоїсь іншої соціально-класової групи чи спільноти, може забезпечити перемогу соціалістичної революції й побудову соціалістичного ладу в будь-якій країні, чітко й імперативно сформульовано в офіційному документі КПРС – її Третій програмі, прийнятій на XXII з'їзді в 1961 році. **"Досвід СРСР, – декларувалося у Програмі Комуністичної партії Радянського Союзу, – довів, що народи можуть прийти до соціалізму лише в результаті соціалістичної революції та здійснення диктатури пролетаріату.** Цей досвід повністю підтвердив принципи соціалістичної революції і соціалістичного будівництва, які мають загальне значення, **попри деякі особливості** (виділено нами. – В. В.), спричинені конкретно-історичними умовами будівництва соціалізму в Радянському Союзі в умовах ворожого капіталістичного оточення" (Программа Коммунистической партии Советского Союза, 1965: 509).

Третє положення (*чинники та масштабні досягнення КПК у соціалістичному будівництві як результат її політики на базі теорії Ден Сяопіна*): **"Корінні причини всіх наших успіхів і позитивних зрушень із початку проведення політики реформ і відкритості зводяться до того, що було прокладено шлях соціалізму з китайською специфікою, створено відповідну теоретичну систему та встановлено соціалістичний лад із китайською специфікою, забезпечено розвиток соціалістичної культури з китайською специфікою** (виділено нами. – В. В.)" (Там само).

Четверта системна установка (*партійні ідейно-теоретичні постулати й ідеологічні приписи, необхідні передумови та умови, а також рушійні сили для забезпечення прогресу в соціалістичному розвитку КНР*): **"Усі партійні товариші повинні подвійно дорожити таким нашим шляхом (подальшого розвитку соціалізму з китайською специфікою. – В. В.), такою нашою теоретичною системою (китаїзованим марксистом. – В. В.), таким нашим ладом і такою нашою культурою".** Вони повинні "постійно їх дотримуватися, безперервно розвивати і, високо несучи великий прапор соціалізму з китайською специфікою, зміцнюючи впевненість у своєму шляху, теорії, ладі та культурі, *проводячи в життя основну теорію, основну лінію та основну стратегію партії, наполегливо боротися за виконання трьох великих історичних завдань – просування вперед модернізації, завершення возз'єднання Батьківщини, захисту миру в усьому світі та стимулювання спіль-*

ного розвитку, – за реалізацію цілей боротьби, намічених до „двох столітніх ювілеїв”, та за **здійснення китайської мрії про велике відродження китайської нації** (виділено нами. – В. В.)” (Там само).

Утім, на нашу думку, новітню програмну ідею КПК – “*мрія про велике відродження китайської нації*” – проблематично вважати ідеологічно природною для Китаю, а надто – для Китаю соціалістичного, де десятиріччями правляча комуністична партія та її політична доктрина і проголошувалися, і є марксистськими. Хоча й теоретиками та ідеологами в КНР (починаючи з Мао Цзедуну) постійно підкреслюється, що китайському марксизму притаманна особлива неповторність, він об’єктивно-історично має яскраво виражену специфіку, яка отримала (насамперед за межами китайського філософського й суспільствознавчого дискурсу) навіть власну назву – “*китаїзований марксизм*”.

А для розуміння сказаного про ідею “*національного відродження*” (як змістового стрижня, квінтесенції соціально-філософської концепції, а також політичної ідеологемі й міфологемі) нагадаємо, що вона за своїм генезисом була, по-перше, суто *європейською*, а по-друге, за її соціально- та політико-ідеологічною суттю і призначенням – *немарксистською*. Така ідеологема – за різноманіття форм і способів свого філософського обґрунтування і політичної популяризації (“імплантації в масову свідомість”) – створювалася для умов формування й інтенсивного капіталістичного розвитку суспільства (за термінологією другої половини ХХ століття – ринкової економіки); для його буржуазно-демократичних економічних, інституційних політичних і соціокультурних перетворень (революційних чи еволюційних) і зовсім не відповідає реаліям, процесам і цілям соціалістичного будівництва на будь-якому з його етапів і в будь-якій його сфері. Зокрема й у багатовимірному національному складнику буття соціуму як співтовариства чи спільноти людей, консолідованої (стійкими й відносно відмежованими від інших національно-державних утворень) економічними зв’язками, єдністю загальнодержавної території, спільністю мови, культури, самосвідомості, традицій і ментальності.

У ХІХ–ХХ століттях “*ідея національного відродження*” виконувала різноманітні суспільно-політичні й духовно-культурні функції етнополітичної мобілізації населення, насамперед *для забезпечення одного з двох* – але все ж єдиного **європоцентричного** за політичними цінностями та стандартами – *варіантів об’єктивної логіки всесвітньо-історичного процесу національного й національно-державного будівництва чи творення*.

Як нині доводиться багатьма авторитетними дослідниками, першим із них був “*західноєвропейській*” шлях цивілізаційного розвитку (класичні приклади якого – Франція та США, де визначальною тенденцією став рух “*від держави до нації*”, здебільшого нації не як етнічної спільноти чи етнокультурної спорідненості, а як спільноти / спільноті громадянської чи, в інших сучасних термінах, – політичного співтовариства в умовах демократичного політичного режиму).

Альтернативним йому став *центрально- та східноєвропейський спосіб консолідації народу-нації і створення для неї суверенної національної держави* на основі й завдяки активному застосуванню ідеологемі й міфологемі “*національного відродження*” (уперше в Німеччині та Італії у ХІХ столітті, а потім явний ренесанс, у термінології Габермаса – “*четверта хвиля націоналізування*”, стався в історії наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років в умовах “розпаду СРСР” і зник-

нення системи “соціалістичної співдружності” у Східній Європі). За своєю логікою цей процес був цілеспрямованим і демократично легітимним, організованим і стимульованим культурними та політичними елітами рухом за формулою “*від нації до держави*”. В ідеалі держави однієї нації, тобто національно – як етнічно – уніфікованої, без значної мовної, культурної й ментальної диференціації громадян. “Тут, – зазначає всесвітньовідомий філософ Ю. Габермас, – формування національної держави відбувалося слідом за пропагандистським поширенням національної самосвідомості” (Хабермас, 2001: 197). “*Національне будівництво*” передувало “*будівництву національної держави*”, а першочерговим етапом націотворення служило ментальне конститування нації. І для цього проводилися численні акції з формування образу давно сформованої “*нації народу*” як духовно-культурної спільноти. У такому процесі домінуючою суспільно-політичною силою виступив інспірований “інтелектуалами” рух створення єдиної етнокультурної “*самоідентифікації та спорідненості*”. Спочатку “*нація народу*” ожила у творчості філософів, істориків, літераторів, журналістів, які “розчищали поле для дипломатичних та військових зусиль державних осіб”, “несучи в маси уявний проєкт нації, об’єднаної на культурній основі” (Хабермас, 2002: 367).

Детальний аналіз лаконічно окресленого вище способу і світової тенденції нації- та державотворення див., зокрема: Вилков, 2014: 91–185; Вилков, 2017: 5–16; Вилков, 2017а: 101–119, 328–354; Вилков, 2018: 11–27; Rudenko, Vilkov, 2020: 87–101; Vilkov, 2021: 138–153; Vilkov, 2020: 36–65).

Загалом у контексті вище сказаного, вельми *значним теоретичним відхиленням від марксизму* (того, який був розроблений його засновниками, й особливо радянського) можна визнати намагання китайських теоретиків й ідеологів доктринально застосовувати як концепцію й ідеологему, а також концепт “*національне відродження*”, у деяких історичних випадках об’єктивно й безальтернативно необхідних для забезпечення процесу боротьби за національну державно-політичну незалежність, так і специфічно наповнити зміст понять “*народ*” і “*нація*”. Оскільки, як демонструють приклади використання цих наукових, політичних і ідеологічних термінів у програмних документах КПК (зокрема, у структурі ключових конструктів / ідей, таких як “*Китайська Народна Республіка – демократична диктатура народу*”; “*китайська мрія про велике відродження китайської нації*”; “*Основна лінія Комуністичної партії Китаю на стадії соціалізму*” полягає в тому, щоб *вести та згуртувати багатонаціональний народ країни...*” і т. ін.), їхні сенси-значення більшою мірою притаманні не марксизму, а *східноєвропейській домарксистській та немарксистській науково-інтелектуальній чи соціально- та політико-філософській традиції*. Вона була заснована й популяризована працями видатних філософів, істориків, літераторів, правознавців, лінгвістів, соціальних психологів (школа “психології народів”) наприкінці ХVІІІ – на початку ХХ століття (найбільш впливові постаті, ідейні фундатори – В. Вундт, Й. Гердер, Г. Гегель, В. Гумбольдт, Я. Грімм, А. Джентіле, М. Ляцарус, Г. Лебон, П. Манчіні, Ж. Де-Местр, А. Мюллер, Ф. Новаліс, Г. Пухта, Ф. Савіні, Л. Тік, Ф. Шеллінг, Ф. Шлегель, Ф. Шлесермахер, Г. Штейнталь, И. Фіхте, А. Фульє та багато інших), а потім стала панівною в науковому та політико-ідеологічному дискурсах, а також у категоріальному апараті немарксистських теорій нації, поширених у країнах Центральної та Східної Європи.

Саме в смислах гіпотез та аксіоматики цієї інтелектуально-наукової традиції та варіанту моделювання всесвітньо-історичного процесу націогенезу й державно-політичного розвитку відбулась етнокультурна й політико-правова синонімізація, переплетення конотації понять "народ" і "нація". І для такого феномену, як етнокультурної реальності, а здебільшого як наукового, політико-філософського, ідеологічного й ментального творення, Ю. Габермас запропонував поняття "нація народу" (Volknation). За своєю суттю такий тип нації безпосередньо не пов'язаний із державою як інститутом політичної влади, може тривалий час існувати і маючи її, і без неї. Майже альтернативний суспільно-політичний та культурно-етнічний феномен, згідно з концепцією цього німецького філософа, – це "нація громадян держави" (Staatsnation). Або, в термінах іншого німецького дослідника – Егберта Яна, така суто політична чи громадянська нація в умовах демократичного ладу західних країн може називатися "нацією-державою", оскільки вона "нація-носії держави" і "найчастіше є титульною" (Ян, 2000: 116).

Характеризуючи уставні положення КПК як теоретико-методологічні й політико-ідеологічні засади та концептуальні координати аналізу офіційного варіанта китаїзованого марксизму, треба враховувати і те, що, виходячи з аксіоматики марксистської діалектики, яка стверджує і доводить, що джерелом і рушійною силою будь-якого процесу розвитку є насамперед внутрішні антагоністичні й неантагоністичні суперечності в суспільній системі, а їх вирішення закономірно викликає новий, зазвичай більш прогресивний її стан, китайські комуністи базовою суперечністю у сучасному соціалістичному Китаї вважають таке: **"На нинішньому етапі головною суперечністю нашого суспільства є розбіжність між потребами народу у прекрасному житті, які постійно зростають, та нерівномірністю і неповнотою розвитку"** (виділено нами. – В. В.)" (Полный текст Устава КПК..., 2017).

До речі, у Статуті КПК згадано ідеї Мао Цзедуну про принципову відмінність "двох типів неоднакових за своїм характером суперечностей", з одного боку, "всередині народу" (передусім це соціально-класові, ідеологічні та світоглядні розбіжності між "народом" та "національною буржуазією"), а з іншого боку, непримиренні суперечності між народом та його "ворогами"). Таку класифікацію було розроблено й охарактеризовано Мао ще у промові, виголошеній ним 27 лютого 1957 року на 11-му розширеному засіданні Верховної державної наради (відповідно, потім опублікованій не тільки в Китаї, а й у СРСР). А для їх розв'язання "Великий кормчий" запропонував використовувати, залежно від ситуації та гостроти конфлікту інтересів, демократичні та недемократичні (насильницькі) способи, методи та засоби (див. наприклад: Мао Цзе Дун, 1957: 3–22). У нині чинному Статуті ті самі, маоцзедунівські суперечності, їх типологію представлено так: "Підсилюючи й оновлюючи соціальне управління, КПК суворо розрізняє і правильно вирішує два типи неоднакових за своїм характером суперечностей – розбіжності між нами та нашими ворогами і суперечності в самому народі. Вона посилює комплексні заходи для забезпечення соціального порядку, щоб можна було твердою рукою придушувати за законом всю злочинну діяльність та всі злочинні елементи" (виділено нами. – В. В.), які завдають шкоди безпеці й інтересам держави, стабільності суспільства й розвитку економіки, і таким чином підтримує суспільство у стані тривалої стабіль-

ності", "стійко захищає суверенітет, безпеку та інтереси розвитку держави" (Полный текст Устава КПК..., 2017).

Із сучасних новацій про ворогів китайського народу можна визнати конкретний статутний припис: "У всьому процесі соціалістичної модернізації необхідно" **"боротися проти буржуазної лібералізації"** (Там само).

"П'яте уставне положення (нинішній соціально-економічний статус й рівень формацийного розвитку КНР, перспективи та часові параметри його підвищення). **"Наша країна, – записано у Статуті КПК, – перебуває і ще довго перебуватиме на початковій стадії соціалізму. Цей неминучий історичний етап здійснення соціалістичної модернізації в Китаї, що переживав у свій час економічну й культурну відсталість, триватиме не менше ніж сто років... У новому столітті й у нову епоху стратегічні завдання економічного й соціального розвитку полягають у тому, щоб до столітнього ювілею КПК (2021 року. – В. В.) повністю побудувати середньозаможне суспільство, а до сторіччя КНР (2049 року. – В. В.) повністю перетворити Китаї на модернізовану соціалістичну державу (виділено нами. – В. В.)"** (Там само).

"Шостий комплексний постулат (головні ідеї та приписи "стратегічної концепції розвитку справи соціалізму з китайською специфікою", вказівки для діяльності КПК на нинішньому етапі соціалістичного будівництва). **"Основна лінія Комуністичної партії Китаю на стадії соціалізму, – проголошує статутна вимога, – полягає в тому, щоб вести та згуртовувати багатонаціональний народ країни на виконання центрального завдання – економічного будівництва, на тверде збереження чотирьох основних принципів, на неухильне здійснення реформ та відкритості, на боротьбу за перетворення Китаю на багату, могутню, демократичну, цивілізовану, гармонійну та прекрасну модернізовану соціалістичну державу"**. Причому лише "власними силами та самовідданою працею". До того ж, стверджує головний документ китайських комуністів, **"тільки в разі реформ і відкритості можливий розвиток Китаю, а також соціалізму і марксизму"** (виділено нами. – В. В.)" (Там само).

"І нарешті про комуністичне майбутнє китайського народу та об'єктивні передумови побудови комуністичного суспільства в Китаї". Це статутне положення КПК, вельми значуще для дослідження китайського (китаїзованого) марксизму і необхідне для розуміння стратегічної мети суспільно-політичних перетворень у нинішній КНР (її принципової відмінності, з одного боку, від ідеологеми-міфологеми прискореної – усього за 20 років – побудови комунізму в СРСР, проголошеної М.С. Хрущовим на XXII з'їзді КПРС у жовтні 1961 року і здекларованої у її новій (Третій) Програмі, а з іншого боку, очевидної аналогії з радянською концепцією та партійною доктриною "розвинутого соціалізму" як закономірного перехідного етапу (фази, стадії) побудови комуністичного суспільства, проголошених у "брежневську епоху застою"), стверджує: **"Найвищий ідеал і кінець мета партії – здійснення комунізму. ... Марксизм-ленінізм відкрив закони історичного розвитку людського суспільства, його основні положення залишаються правильними і мають могутню життєву силу. Комунізм як вищий ідеал, якого прагнуть китайські комуністи, є здійсненням тільки на базі високого ступеня розвитку соціалістичного суспільства"**. При цьому далі підкреслено: **"Розвиток і вдосконалення соціалістичного ладу – тривалий історичний процес. Але якщо твердо триматися основних по-**

ложень марксизму-ленінізму і йти шляхом, обраним китайським народом із власної волі, який відповідає китайським реаліям, то справа соціалізму в Китаї обов'язково здобуде остаточну перемогу (виділено нами. – В. В.)" (Там само).

Підготовка та до з'їздивське обговорення в СРСР третьої Програми російсько-радянської Компартії тривали майже три роки (червень 1958 – липень 1961). Спочатку вона розроблялася майже сотнею статусних представників профільних наукових співтовариств. У її остаточному доопрацюванні активну участь взяли провідні наукові інститути, вищі партійні структури КПРС, державні відомства (Держплан та Держекономкомісія), громадські організації. На перший погляд, для інформаційної довідки про історію та базові ідеї ідеологемі/доктрини "побудови в Радянському Союзі комунізму" й необхідності для цього попередньої "фази розвинутого соціалізму" – але вже в дискурсі пострадянських наративів – цілком достатньо і фрагмента статті у Великій російській енциклопедії. У ній написано: "Припускалося, що вже до 1980 року "нинішнє покоління радянських людей житиме при комунізмі". Побудова комунізму пов'язувалася з виконанням таких завдань, як створення його матеріально-технічної бази, досягнення вищого, порівняно зі США, виробництва товарів на душу населення, розвиток комуністичних суспільних відносин і "виховання нової людини" на основі принципів "морального кодексу будівельника комунізму", який не суперечив загальнолюдським цінностям. Наприкінці 1960-х років, зважаючи на очевидну утопічність комуністичного проекту, ідеологами партії впроваджено поняття "розвинутий соціалізм", яке означало новий тривалий етап у розвитку соціалістичної фази й давало невизначено тривалу відстрочку для вступу до комуністичної фази. Побудову в СРСР розвинутого соціалізму проголосив генеральний секретар Л. І. Брежнев на 24-му з'їзді КПРС (1971), цей висновок було закріплено в Конституції 1977 (містила також характеристику цього етапу як закономірного на шляху до комунізму)" (Коммунистическая партия Советского Союза, 2004-2017).

Але, на нашу думку, для уточнення інформації з "Великої російської енциклопедії" та більш коректного розуміння ідейної і лексичної специфіки базових документів КПРС та КПК необхідно нагадати, що поняття "розвинений соціалізм" уперше було ужито Генсеком ЦК КПРС Л. В. Брежневим у зверненні до громадян з нагоди 50-ї річниці Жовтневої революції в 1967 році. А в Преамбулі Конституції СРСР 1977 року вже чітко записано, що, "керуючись", зокрема, "ідеями наукового комунізму": "В СРСР побудовано розвинуте соціалістичне суспільство. На цьому етапі, коли соціалізм розвивається на своїй власній основі, все повніше розкриваються творчі сили нового ладу, переваги соціалістичного способу життя, трудящі все ширше користуються плодами великих революційних завоювань. Це – суспільство, у якому створені могутні продуктивні сили, передова наука і культура, у якому постійно зростає добробут народу, складаються дедалі сприятливіші умови для всебічного розвитку особистості" (Конституція (Основний закон) Союзу Радянських Соціалістичних Республік). І ще один важливий теоретичний соціально-філософський та політико-ідеологічний момент для порівняння радянської та сучасної китайської партійних доктрин і стратегічних суспільно-політичних приписів / установок. Його суть полягає у тому, що Л. І. Брежневим у Звітній доповіді Центрального Комітету КПРС (1981 р.) було заявлено: "За цей час накопичено вели-

кий досвід соціалістичного й комуністичного творення в СРСР. Цей досвід незаперечно свідчить, що наш рух до комунізму здійснюється через етап розвинутого соціалістичного суспільства. Це ...необхідний, закономірний та історично тривалий період у становленні комуністичної формації (виділено нами. – В. В.)" (XXVI съезд Коммунистической партии Советского Союза, 1981: 97).

Таким чином, із вище цитованого уставного положення стає абсолютно очевидним те, що в *китаїзованому варіанті марксизму*, так само як в партійній доктрині КПК, головна мета будь-якого справжнього прихильника комуністичних переконань – це побудова комунізму. Він проголошується китайськими марксистами-комуністами і найвищим ідеалом, і єдиною стратегічною метою, визначальним напрямом подальшого прогресивного розвитку їх країни. Утім, треба зазначити, що ні в китаїзованій марксистській соціально- та політико-філософській теорії чи науковому дискурсі, ні в програмних документах КПК, не застосовується (а в китайському суспільствознавстві навіть не обговорюється і навіть не розробляється теоретично) концепт "*науковий комунізм*", як це було в СРСР після 1961 року і до зникнення Радянського Союзу в 1991 році (див., наприклад: Вілков, Руденко, 2017: 54-68; Vilkov, 2018: 48-53).

Щодо останнього (суспільно-політичної теорії в СРСР, так само як партійної доктрини КПРС), то тут необхідно підкреслити, що це була радикальна теоретична й ідеологічна реформа, насамперед у пропагандистських інтересах і цілях постсталінської компартійної верхівки. А її суть і наслідки полягали в тому, що в *радянському суспільствознавчому та політико-ідеологічному дискурсах після XXII з'їзду КПРС (1961) ленінське поняття "науковий соціалізм" стосовно марксизму підлаштували під конотації концепту "науковий комунізм", фактично замінили ним. І з того часу він став загальним і базовим у радянській марксистсько-ленінській теорії суспільного розвитку та політико-ідеологічній доктрині КПРС.*

З погляду ідеологічного підходу поява ідейного конструкту "*науковий комунізм*" у радянському суспільствознавстві і потім його активне опрацювання суспільствознавцями, навіть розгортання його в цілісну теорію, яка стала першоосновою партійної доктрини і стратегічної програми Компартії Радянського Союзу, є абсолютно логічними. *По-перше*, це стало черговою декларацією того, що марксистсько-ленінське вчення про комунізм не є утопією, якими визнавалися й були всі домарксистські концептуально оформлені уявлення про соціалістичне та комуністичне суспільства. *По-друге*, це було своєрідною публічною заявою радянських партійних та ідеологічних ієрархів радянському народу і всьому світу, що в СРСР сталінський етап побудови соціалізму ("в основному") завершено й починається наступний закономірний етап розвитку комуністичної суспільно-економічної формації (яка, згідно з теорією К. Маркса, Ф. Енгельса, В. І. Леніна, а далі і з радянським марксизмом, є цілісним формоутворенням і закономірно проходить *дві фази* свого поступу – "*соціалістичну*" та "*комуністичну*") – будівництво соціально-економічного й духовно-культурного фундаменту комунізму. І *по-третє*, марксистсько-ленінська філософія завжди позиціонувала себе як "ідеологічна наука та наукова ідеологія", тому використання поняття "науковий комунізм" не допускало жодних сумнівів у тому, що процес створення комуністичного суспільства в СРСР базуватиметься не на фантазіях або мріях комуністів, і

насамперед керівництва КПРС часів Хрущова, а виключно на засадах наукового знання про суспільство, на пізнаних та науково-теоретично осмислених марксистами об'єктивних закономірностей (всезагальних тенденцій) усієї його історії.

Персоніфіковано розроблення і введення "наукового комунізму" як базового складника радянського суспільствознавства пов'язують із М. С. Хрущовим, а передусім – впливовим ідеологом у Політбюро КПРС М. А. Сусловим, а також із ініціативами нового покоління філософів, істориків і соціологів – майбутніх впливових науковців та керівників провідних наукових академічних інститутів – Ю. П. Францева, М. М. Руткевича, О. М. Ковальова, академіків-суспільствознавців П. М. Федосєєва та О. М. Румянчева. Вони "науковий комунізм" уявляли чимось на кшталт "теорії змін соціалістичного суспільства", соціологічної науки "без соціологічної фактології, але з прогнозом найближчого майбутнього. Це, на їхню думку, було тим, що потрібно знати про радянське суспільство, щоб брати участь в остаточному його перетворенні на комуністичне. Недарма ж у Третій програмі партії, прийнятій на XXII з'їзді КПРС у 1961 році, було дано наразі розгорнуте визначення комунізму" (цит. за: Сечнев, 2015).

Уперше офіційно, на державному рівні дефініцію комунізму було запропоновано в 1961 році у Програмі КПРС. У ній проголошувалося: "Комунізм – це безкласовий суспільний устрій із єдиною загальнонародною власністю на засоби виробництва, повною соціальною рівністю всіх членів суспільства, де разом із всебічним розвитком людей відсутність і продуктивні сили на основі науки й техніки, що постійно розвиваються, усі джерела суспільного багатства поллються повним потоком і здійсниться великий принцип "від кожного – за здібностями, кожному – за потребами". Комунізм – це високоорганізоване суспільство вільних і свідомих трудівників, праця на благо суспільства стане для всіх першою життєвою потребою, усвідомленою необхідністю, здібності кожного будуть застосовуватися з найбільшою повнотою для народу" (Программа Коммунистической партии Советского Союза, 1965: 544).

Дослідникам політичної науки, а також тим, хто не знайомий із історією й постулатами радянської партійної доктрини, нагадаємо, що останнє роз'яснення, яке було офіційно задекларовано від імені КПРС, дано в "Новій редакції" Програми партії. Її було прийнято на початку "перебудови" в СРСР XXVII з'їздом у 1986 році; і вона оптимістично-утопічно й абстрактно-гуманістично проголошувала: "Комунізм – це безкласовий суспільний лад з єдиною загальнонародною власністю на засоби виробництва, повною соціальною рівністю всіх членів суспільства, де разом із всебічним розвитком людей виростуть і продуктивні сили на основі науки й техніки, що постійно розвиваються, всі джерела суспільного багатства поллються повним потоком і здійсниться великий принцип "від кожного – за здібностями, кожному – за потребою". Комунізм – це високоорганізоване суспільство вільних і свідомих трудівників, у якому утвердиться громадське самоврядування, праця на благо суспільства стане для всіх першою життєвою потребою, усвідомленою необхідністю, здібності кожного будуть застосовуватися з найбільшою користю для народу" (Материалы XXVII съезда Коммунистической партии Советского Союза, 1986: 138).

Таким чином, порівняно з дефініцією 1961 року, в "Новій редакції" Програми КПРС 1986 року визначення головних ознак комунізму фактично залишилося без

будь-яких змін. До дефініції комуністичного суспільства лише було додано нову його ознаку – **"утвердиться громадське самоврядування"**, а замість "застосування здібностей кожного з найбільшою повнотою для народу" було запропоновано аналогічне їх суспільне застосування, але вже **"з найбільшою користю"**.

Що ж до інтерпретації суті й ролі *розвинутого соціалізму як нового*, раніше не прогнозованого марксистами XIX – першої половини XX століття *особливого етапу у процесі побудови комуністичного суспільства*, то китайські дослідники-марксиста й політики, як і політичне керівництво в СРСР, починаючи з постхрущовської доби, нині визнали його безумовну необхідність, тобто заявили, що між стадією / фазою соціалізму й комунізму має бути своєрідний перехідний етап / ступінь розвитку соціалістичної системи, а саме *етап розвинутого соціалізму*. А істотної, теоретичної, принципової смислової різниці між поняттями *"розвинутий соціалізм"* (концепт КПРС) і *"високий ступінь розвитку соціалістичного суспільства"* (термін Уставу КПК), на нашу думку, немає. Таким чином розбіжність у назвах проміжного, перехідного етапу від стадії "соціалізму" (*перша фаза комуністичної суспільно-економічної формації*), до стадії "комунізму" (*її друга фаза*), яка проявилася в сучасних різновидах марксизму, тобто між радянським марксизмом-ленінізмом і китайським марксизмом, можна вважати суто стилістичною.

Бо підкреслимо, що Марксова комуністична концепція-ідеологема, зокрема її аксіоматика, стала фундаментом для соціально- й політико-філософської, а також політекономічної теорії радянського марксизму, була ідейним стрижнем державної політичної ідеології в Радянському Союзі; вона за змістом доповнювалася (корегувалася, деталізувалася, насичувалася аргументацією тощо) радянськими суспільствознавцями та ідеологами ВКП(б) – КПРС до кінця 1950-х років. Крім того, "соціалістично-комуністичний проект" (який не передбачав ніякої стадії розвинутого соціалізму) усіма доступними силами, політико-ідеологічними засобами та ресурсами, як усередині СРСР, так і зовні, – протягом багатьох десятиліть після революції 1917 року – державно-політична влада, численні інститути гігантської партійної управлінської машини активно й цілеспрямовано прагнули і намагалися реалізувати на практиці в Радянському Союзі. І лише у другій половині XX століття, у "брежнєвську епоху", радянські теоретики-суспільствознавці й компартійні ідеологи переглянули класичну марксистську двофазну модель еволюції комуністичної суспільно-економічної формації, додавши до неї третю – *розвинутого соціалізму*. Якраз його й стали розуміти й інтерпретувати як особливий і необхідний етап на шляху від соціалізму до комунізму.

Також зазначимо, що між СРСР і КНР, між керівництвом КПРС та КПК виявилася одна принципова політико-ідеологічна і навіть ментальна відмінність: китайські теоретики, ідеологи, керівники держави й партії (враховуючи не лише проблемний та сумний досвід історії Радянського Союзу, а й методи та наслідки агресивної політики "Великої пролетарської культурної революції", що проводилася Мао Цзедунем та його малоосвіченими адептами з 1966 по 1976 рік) традиційно не роблять гучних заяв про швидку перемогу комунізму (як це зробив М. С. Хрущов, а за ним повторювали ще кілька років інші партійні ієрархи та пропагандисти). Після закінчення "доби володарювання Мао" керівництво китайської Компартії не робить і радикальних заяв, не приймає явно волонтаристських рішень заради штучного прис-

корення та стимулювання практичного втілення їхньої стратегічної мети та офіційно задекларованого ідеалу – побудови комунізму в Китаї. А що особливо важливо, у закріплених у Статуті програмних завданнях і цілях китайської Компартії фактично заперечується можливість досягнення фази комунізму протягом дуже короткого періоду (за кілька десятиліть).

І це не просто характерна особливість політичної культури китайців – оперувати символами, не розкривати до деталей свої глобальні плани або називати однозначні соціально-економічні показники в розвитку країни, які слугували би безспірним підтвердженням того, що реалізація їхніх масштабних, стратегічних проєктів відбулась. Так само як це не є свідченням нездатності китайських марксистів – теоретиків та політиків – науково і стратегічно прогнозувати й планувати майбутнє китайського суспільства. У цьому випадку питання в іншому: оскільки відсутність часових маркерів у програмних документах КПК або публічних вказівок чи заяв її лідерів про конкретні (не ритуального характеру) дати завершення певних етапів соціалістичного та комуністичного будівництва в КНР передусім означає визнання ними того, що *неможливі* й *неприпустимі* революційний соціально-економічний, техніко-технологічний та духовно-культурний *стрибок* (швидкій перехід на новий якісний рівень розвитку) *Китаю* (цього складноорганізованого соціуму, політикуму, поліетнічної національної спільноти, неповторного й самодостатнього культурно-цивілізаційного типу, та ще й в умовах глобально перетворення наявного світопорядку) *із соціалізму в комунізм*. Навпаки, усі суб'єкти китайського політичного класу та наукового співтовариства є переконаними адептами теоретичної установки, яка аксіоматично постулює (не потребує доказів чи додаткових аргументів), що процес комуністичного будівництва, поперше, буде дуже тривалим за часом, а по-друге, за типом, способом свого прогресивного розвитку *він може бути лише еволюційним* (тривалим й поступовим).

Висновки. Вочевидь, неповторна політична історія Китаю минулого століття виявилася в тому, що лєнінсько-сталінська модель марксистської філософії (яка, нагадаємо, теоретико-методологічно і світоглядно базувалася на діалектичному та історичному матеріалізмі), перетворилася в умовах початкового етапу соціалістичного та національно-державного будівництва в КНР на метанарацію. Вона була панівною в ізольованій від зовнішніх західних ідейних впливів системі філософського й соціально-політичного знання та пізнання в Китайській Народній Республіці, а також відчувала на собі формальні й неформальні обмеження та заборони, продиктовані приписами компартійної політичної доктрини та соціально-економічної програми КПК, філософськими уявленнями й ідеологічними переконаннями її лідерів (див., наприклад: Ли Цзюньжу, 2017; Vilkov, 2022).

Тому у процесі реалізації соціально-економічної та політичної стратегії КПК, орієнтованої вже на принципи ринкової економіки (фактично – приписів розробленої Ден Сяопіном її нестандартної для марксизму теоретичної моделі) та лібералізованої системи політичного представництва (тобто на етапі практичного втілення проєкту побудови "*ринкового соціалізму*", названого "*соціалізмом із китайською специфікою*", що передбачало відкритість економіки й зовнішньої політики країни західному світові та його нормам й цінностям), перед ідеологами й науковим співтовариством філософів і політологів у КНР цілком закономірно постала проблема модернізації марксистського філософського вчення.

Розв'язання проблеми призвело до того, що китайський марксизм став інтерпретуватися в КНР як національний різновид марксистського вчення. А для теоретичної обґрунтованості й аргументованості цього в науковий обіг було введено, а в літературі популяризувалося поняття "*китаїзований марксизм*" ("*adaptation of Marxism to the Chinese context*"). До речі, для того щоб якось науково-теоретично й політико-ідеологічно забезпечити процес використання концепту "*китаїзований марксизм*" (а ним не перше десятиліття оперують у своїх працях і виступах лідери КПК та КНР, він застосовується як базове поняття/термін у статутних та програмних документах китайської Компартії), деякі філософи в сучасному Китаї запропонували розглядати основні течії в марксизмі як його особливі національні (фактично націоналізовані) різновиди чи форми, кожна з яких нібито необхідна для теоретичного аналізу неповторних конкретно-історичних умов та розв'язання практичних проблем, реалізації можливостей і бачення перспектив розвитку кожної окремої країни в сучасному світі. Наприклад, китайський дослідник Чжан Шухуа доводить, що радянська філософська й суспільно-політична думка (тобто *марксизм-лєнінізм*) є "*блискучим зразком русифікації марксизму*", ініційованої ще В. І. Ленінін (комплекс новаторських ідей якого китайські дослідники вважають й іменують "*лєнінізмом*") для забезпечення революційного процесу в Росії та побудови соціалізму в СРСР (див., зокрема: Чжан Шухуа, 2017).

Проте ідея про особливість *китайського марксизму*, поняттєво-термінологічно зафіксована у статутних документах КПК і концептуально визначена і охарактеризована у працях китайських філософів та суспільствознавців як *марксизм особливий*, "*китаїзований*", знов актуалізувала для марксистської теоретичної думки давню, але фундаментальну проблему. Її суть (в ідейному, теоретико-методологічному та ідеолого-політичному аспектах) полягає в тому, що самим обґрунтуванням концепту "*китаїзований марксизм*" заперечується можливість і необхідність існування й розвитку марксистського вчення як універсальної загально- та соціально-філософської теорії, а також революційної, політичної й соціально-економічної концепції (відповідно – партійно-політичної доктрини).

Відбувається це тому, що в теоретико-методологічному плані, розробляючи та обґрунтовуючи наявність у всесвітній історії марксизму лише його *специфічних* чи *національно-особливих* форм, які класифікують і позначають як *китаїзований*, *русифікований*, *югославський* тощо, вчені та ідеологи абсолютизують національну специфіку в процесі розвитку марксизму. Вони визнають теоретично й ідеологічно цінною модернізацію чи адаптацію марксистської аксіоматики тільки відповідно до конкретно-історичних умов суспільного життя. У цьому разі марксистська теорія доволі стандартно (що неодноразово вже відбувалося в різні епохи) розуміється й інтерпретується філософами й політичними діячами як практичне, суто інструментальне застосування марксизму до національних особливостей, до неповторної об'єктивно-історичної логіки та завдань процесів соціалістичних революцій, соціалістичного національного та державного будівництва у кожній окремій країні, до цілей та способів здійснення в них соціально-економічних, політичних та культурних перетворень (див., наприклад, публікації Лі Цзюньжу, Чжан Шухуа).

Утім, у теоретико-методологічному плані окреслена вище націоналізація марксизму вступає в суперечність із одним із його найважливіших і універсальних діалек-

тичних приписів, який у лєнінському формулюванні наголошує, що "окреме не існує інакше, як у тому зв'язку, який веде до загального", "окреме є (так чи інакше) загальним. Будь-яке загальне є (частина чи бік, чи сутність) окремого. ... Будь-яке окреме не повністю входить до загального і т. ін., і т. ін." (Лєнін, 1969: 318). Якщо ж конкретніше, то *ідея* того, що наукову цінність і значення мають лише національні форми чи різновиди марксистського вчення, фактично означає заперечення можливості й необхідності його існування та розвитку як цілісного й універсального вчення. Такий підхід стимулює абсолютизацію конкретно-історичної неповторності його проявів, стає ідейно-теоретичною й політико-ідеологічною платформою для визнання й апології загально- та політико-філософської моделі, яка вимагає визнання того, що марксистське вчення може бути лише сумою його самодостатніх національних або націоналізованих теоретиками та ідеологами форм, які співіснують в історії під загальним, революційним, прогресивним та все ще привабливим для багатьох спільнот і соціальних груп ім'ям "марксизм". Хоча, що неодноразово було підтверджено в історії, вищезгадана "модернізація" (як націоналізація) марксистського вчення може стати ідейно-теоретичним і методологічним живильним середовищем для філософського й ідеологічного ревізйонізму.

Це дослідження виконується в межах проєкту "Китайський марксизм та його соціокультурні наслідки" (науковий керівник – д-р філос. наук, проф. Сергій Руденко, номер 0122U001967).

Список використаних джерел

- Андропов Ю. В. Учение Карла Маркса и некоторые вопросы социалистического строительства в СССР. Москва : Изд-во политической литературы, 1983. 31 с.
- Вилков В. Ю. Аксиоматика политико-философской модели национального и национально-государственного строительства Юргена Хабермаса. *Вопросы философии*. 2017. № 2. С. 5–17.
- Вилков В. Ю. Нации и национальная государственность. Очерки истории социально- и политико-философской мысли. Saarbrücken : Lambert Academic Publishing, 2017. 357 с.
- Вилков В. Ю. Генезис поняття нації. Вид. 3-тє. Київ : Видавель Карпенко В. М., 2014. 372 с.
- Вилков В. Ю. Ідеологема та міфологема "національна ідея": українська політико-філософська традиція в дискурсі сучасної теорії демократії (частина перша). *Współpraca Europejska*, 2018. № 3 (34). С. 9–30.
- Вилков В. Ю., Руденко С. В. Запровадження "наукового комунізму" в СРСР як визначальний чинник створення системи спеціалізованої політологічної освіти і напрямку наукових досліджень політики в Київському університеті. *Współpraca Europejska*. 2017. № 5 (24). С. 52–73.
- Коммунистическая партия Советского союза. *Большая российская энциклопедия (2004–2017)*. URL: https://bigenc.ru/domestic_history/text/2085938
- Конституція (Основний закон) Союзу Радянських Соціалістичних Республік від 07.10.77. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0001400-77>
- Коротченко Е. П. Метанаррація. Постмодернізм. *Енциклопедія*. Минск : Интерпрессервис. 2001. С. 459–461.
- Лєнін В. І. Філософські тетради. К вопросу о диалектике. *Полн. собр. соч.*, 5 изд. – Т. 29. Москва : Изд-во полит. лит-ры. 1969. С. 316–322.
- Ли Цзюньжу. Об основных вопросах китаизации марксизма. *Свободная мысль*. 2017. URL: <http://svom.info/entry/759-ob-osnovnyh-voprosah-kitaizacii-marksizma/>
- Мао Цзе Дун. К вопросу о правильном разрешении противоречий внутри народа. Москва : "Правда". 1957. С. 3–22.
- Материалы XXVII съезда Коммунистической партии Советского Союза. Москва : Политиздат, 1986. 352 с.
- Полный текст Устава КПК, принятого с частичными поправками 19-м Всекитайским съездом КПК 24 октября 2017. Пекин, 3 ноября 2017. URL: http://russian.news.cn/2017-11/03/c_136726536.htm
- Программа Коммунистической партии Советского Союза. *Хрестоматия по истории КПСС* : в 2 т. Москва : Политиздат, 1965. Т. 2. С. 499–607.
- Сечнев А. "Против антисоветской идеологии маоцзедунизма". За чем в СССР был создан научный коммунизм и как он стал оружием

- против Китая. *Lenta.ru*. 8 августа 2015. URL: <https://lenta.ru/articles/2015/08/08/sciencecommunism/>
- Сталин И. В. Об основах ленинизма. *Сочинения*. Москва : Гос. изд-во полит. лит-ры. 1952. Т. 6. С. 69–188.
- Сунь Вэйпин. Марксистская философия в современном Китае. Состояние и тенденции исследований. *Свободная мысль*. 2017. URL: <http://svom.info/entry/761-marksistskaya-filosofiya-v-sovremennom-kitae-sosto/>
- Хабермас Ю. Вовлечение другого. *Очерки политической теории*. СПб. : Наука, 2001. 417 с.
- Хабермас Ю. Европейское национальное государство: его достижения и пределы. О прошлом и будущем суверенитета и гражданства. *Нации и национализм*. Москва : Praxis. 2002. С. 364–380.
- XXVI съезд Коммунистической партии Советского Союза. 23 февраля – 3 марта 1981 года. Стенографический отчет. Москва : Политиздат, 1981. Т. 1. 382 с.
- Чжан Шуухуа. Ленинизм – блестящий образец русификации марксизма. *Свободная мысль*. 2017. URL: <http://svom.info/entry/753-leninizm-blestyashij-obrazec-rusifikacii-marksizma/>
- Ян Э. Государственное и этническое понимание нации: противоречия и сходство. *Полис*. 2000. № 1. С. 114–122.
- Constitution of the Communist Party of China. General Program. 2017. URL: http://www.xinhuanet.com/english/download/Constitution_of_the_Communist_Party_of_China.pdf
- Rudenko S., Vilkov V. Paradigms of the Nations Classification in European and Soviet Marxism. *Ukrainian Policymaker*. 2020. Vol. 6. P. 85–103. URL: <https://doi.org/10.29202/up/6/9>
- Vilkov V. The Concept of Nation: the Main Trends of Genesis in the 18th – early 20th Centuries in the Discourse of non-Marxist Paradigms. *Ukrainian Policymaker*. 2021. Vol. 8. P. 138–153.
- Vilkov V. Modernization of Marxism in Modern China: Alternative Philosophical and Social Studies Interpretations. *Ukrainian Policymaker*. 2022. Vol. 10. P. 96–84. URL: http://www.ukrpolitic.com/journals/2022/10/UP_vol_10_Vilkov.pdf
- Vilkov V. The Russian Marxist concept of the nation: Soviet de-Stalinization problems and the main trends of anti-Marxist revisionism in post-Soviet Ukraine. *Research, challenges and development prospects in the area of social sciences* : Collective monograph. Riga : Izdevnieciba "Balijs Publishing", 2020. P. 36–65.
- Vilkov V. "Scientific Communism" and the Modern Political Science in Ukraine. *Ukrainian Policymaker*. 2018. Vol. 2. P. 48–55. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/381503.pdf>

References

- Andropov, Y.V. 1983. The Teachings of Karl Marx and some Issues of Socialist Building in the USSR. Moscow: Political literature publishing house. 31 p. [In Russian].
- Constitution (fundamental law) of the Union of Soviet Socialist Republics. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0001400-77> [In Ukrainian].
- Constitution of the Communist Party of China. General Program. (2017). http://www.xinhuanet.com/english/download/Constitution_of_the_Communist_Party_of_China.pdf [In English].
- Full Text of the CPC Constitution, adopted with partial amendments by the 19th CPC National Congress. (2017). http://russian.news.cn/2017-11/03/c_136726536.htm [In Russian].
- Habermas, Jü. (2001). Involvement of the Second One. Essays on Political Theory. St. Petersburg: Nauka. 417 p. [In Russian].
- Habermas, Jü J. (2002). The European Nation-State – Its Achievements and Its. On the Past and Future of Sovereignty and Citizenship. Nations and nationalism. Moscow: Praxis. P. 364–380. [In Russian].
- Korotchenko, E. P. (2001). Metanarrative // Postmodernism. Encyclopedia. Minsk: Interpresservis. P. 459–461. [In Russian].
- Lenin, V.I. (1969). Philosophical Notebooks. On the Question of Dialectics. Collected Works. Issue 5, Vol. 29. Moscow: State Publishing House of Political Literature. P. 316–322. [In Russian].
- Li, Junju. (2017). On the main questions of the sinicization of Marxism. <http://svom.info/entry/759-ob-osnovnyh-voprosah-kitaizacii-marksizma/> [In Russian].
- Mao, Jie Dong. (1957). On the Correct Handling of Contradictions Among the People. Moscow: Pravda. P. 3–22. [In Russian].
- Materials of the 27th Congress of the Communist Party of the Soviet Union. (1986). Moscow: Politizdat. 352 p. [In Russian].
- Program of the Communist Party of the Soviet Union. (1965). // *Хрестоматия по истории КПСУ*. In 2 volumes. Vol. 2. Moscow: Politizdat. pp. 499–607 [In Russian].
- Rudenko, S., Vilkov, V. (2020). Paradigms of the Nations Classification in European and Soviet Marxism // *Ukrainian Policymaker*. Vol. 6. P. 85–103 <https://doi.org/10.29202/up/6/9> [In English].
- Sechniev, A. (2015). "Against the Anti-Soviet Policy of MaoZedongism". Why Scientific Communism Was Created in the USSR and How it Became a Weapon Against China. <https://lenta.ru/articles/2015/08/08/sciencecommunism/> [In Russian].
- Stalin, I.V. (1952). On the Foundations of Leninism. Works. Vol. 6. Moscow: State Publishing House of Political Literature. pp. 69–188. [In Russian].

Sun, Weiping. (2017). Marxist Philosophy in Modern China. State and Trends of Research. <http://svom.info/entry/761-marksistskaya-filosofiya-v-sovremenom-kitae-sosto/> [In Russian].

The Communist Party of the Soviet Union. (2004-2017). // Great Russian Encyclopedia. (2004-2017). https://bigenc.ru/domestic_history/text/2085938 [In Russian].

Yan, Ye. (2000). State and Ethnic Understanding of the Nation: Contradiction and Convergence. *Polis*. № 1. P. 114–122. [In Russian].

Vilkov, V. (2017). Axioms of the Political and Philosophical Model of Nation and Nation-State Building by Jürgen Habermas. *Voprosy Filosofii*. № 2. P. 5-17. [In Russian].

Vilkov, V. (2022). Modernization of Marxism in Modern China: Alternative Philosophical and Social Studies Interpretations // *Ukrainian Policymaker*. Vol. 10. P. 96-84 http://www.ukropolit.com/journals/2022/10/UP_vol_10_Vilkov.pdf [In English].

Vilkov, V. (2017a). Nations and National Statehood. Essays on the History of Socio-political and Philosophical Thought. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing. 357 p. [In Russian].

Vilkov, V. (2018). "Scientific Communism" and the Modern Political Science in Ukraine // *Ukrainian Policymaker*. Vol. 2. P. 48-55 <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/381503.pdf> [In English].

Vilkov, V. (2021). The Concept of Nation: the Main Trends of Genesis in the 18th – early 20th Centuries in the Discourse of non-Marxist Paradigms // *Ukrainian Policymaker*. Vol. 8. P. 138-153 <https://doi.org/10.29202/up/8/15> [In English].

Vilkov, V. (2018). The Ideologeme and Mythologeme of the National Idea: Ukrainian Political and Philosophical Tradition in the Discourse of Modern Theory of Democracy (part one). *Współpraca Europejska*. № 3 (34). P. 9–30. [In Ukrainian].

Vilkov, V. (2020). The Russian Marxist concept of the nation: Soviet de-Stalinization problems and the main trends of anti-Marxist revisionism in post-Soviet Ukraine // Research, challenges and development prospects in the area of social sciences: Collective monograph. Riga: Izdevniecība "Balija Publishing". P. 36-65. [In English].

Vilkov, V., Rudenko, S. (2017). The introduction of "scientific communism" in the Soviet Union as a determining factor of creating a system of specialized political science education and research policy directly at Kiev University // *Współpraca Europejska*. № 5 (24). P. 52-73. [In Ukrainian].

XXVI Congress of the Communist Party of the Soviet Union. February 23 – March 3, 1981. Shorthand report. (1981). Vol. 1. Moscow: Politizdat. 382 p. [In Russian].

Yan, Ye. (2000). State and Ethnic Understanding of the Nation: Contradiction and Convergence. *Polis*. № 1. P. 114–122. [In Russian].

Отримано: 24.11.2022
Ухвалено до друку: 19.12.2022
Опубліковано: 30.12.2022

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Philosophy, 2(7), 10-18.

UDC 329+323.1/323.4

<https://doi.org/10.17721/2523-4064.2022/7-2/11>

Viacheslav Vilkov, PhD (Philosophy), Associate Prof., Senior Researcher

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-3542-0756>

e-mail: tvvvilkof59@gmail.com

DOCTRINAL PROVISIONS OF THE GENERAL PROGRAM OF THE COMMUNIST PARTY OF CHINA AS A SYSTEM OF IDEATIONAL-THEORETICAL AND POLITICAL-IDEOLOGICAL PRESCRIPTIONS FOR RESEARCH OF MODERN CHINESE MARXISM

The article reveals ideologically-theoretical, methodological, and politico-ideological basic principles for an adequate analysis of the specifics of modern Chinese (Sinicized) Marxism.

The attributive features of modern Chinese Marxism (Marxism with Chinese specifics (the adaptation of Marxism to the Chinese Context, Sinicized Marxism), as the most effective version in world history for correcting and modernizing the axiomatics of the Marxist-Leninist theoretical model of social development, as well as improving the ideology of the ruling Communist Party in order to increase the effectiveness of its domestic and foreign state policies, have been characterized by means of concrete-historical and systematic comparative analysis of the ideational grounds and basic socio-philosophical postulates, political and ideological prescriptions of the program documents of the Communist Party of the Soviet Union and the Communist Party of China.

Within the framework of this study, special attention has been paid to highlighting the essence and features of the Soviet and Chinese strategy of socialist construction, created to implement Marxist socialist and communist projects, as well as revealing the scientific evaluation of the differences between the political doctrines of the CPSU and the CPC in the interpretation of objective logic (the duration of stages, goals, and objectives of fundamental economic, social, political, and cultural transformations) of the process of constructing high-level development socialism ("developed socialism") and the further progressive movement of such a society to the phase of communism.

Keywords: *Marxism-Leninism, Chinese Marxism, Sinicized Marxism, CPSU, CPC, Developed Socialism, Communism.*